

1. Ο αρχαιολογικός χώρος της Φαιστού που δεσπόζει στην πεδιάδα της Μεσαρά.

Πρόταση Έλληνο-Ίταλικής συνεργασίας για τη δημιουργία ενός σύγχρονου μουσείου στη Φαιστό

Όλοι γνωρίζουμε το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η Φαιστός, ένα από τα σημαντικότερα κέντρα του κρητικού πολιτισμού.

Η Φαιστός είναι από τους σπουδαιότερους αρχαιολογικούς χώρους της Κρήτης. Χτισμένη επάνω σε έναν λόφο, δεσπόζει στην πεδιάδα της Μεσαρά (εικ. 1), και έχει άνοιγμα στη θάλασσα από τα δύο της λιμάνια, τα Μάταλα και τον Κομό (όπου γίνονται ανασκαφές από Καναδούς Αρχαιολόγους). Η Φαιστός αναφέρεται στον Όμηρο ως «καλοκατοικημένη» πόλη και υπήρξε πατρίδα του Έπιμενίδη, ενός από τους επτά σοφούς της Ελλάδας.

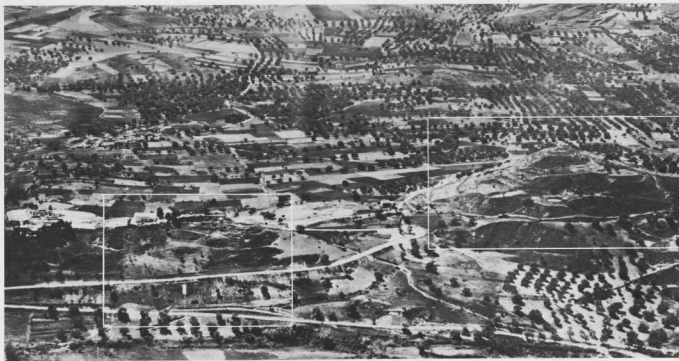
Ο χώρος της Φαιστού κατοικήθηκε από πολύ παλιά. Ήδη το 3.000 π.Χ. υπήρχε νεολιθικός οικισμός. Γύρω στο 2.000 π.Χ. χτίστηκε το πρώτο ανάκτορο, σε σχέδιο «ταραταωτό» (άλληλαλληλα ισόπεδα), που καταλάμβανε περίπου 18.000 τ.μ. Το ανάκτορο αυτό καταστράφηκε γύρω στα 1.730 π.Χ., οπότε χτίστηκε το δεύτερο ανάκτορο. Χαρακτηριστικό αυτού

του ανακτόρου είναι ο δυτικός του προσανατολισμός — όλα τα μέχρι σήμερα γνωστά Μινωικά ανάκτορα έχουν τον ίδιο προσανατολισμό — και η μεγάλη πλακόστρωτη πλατεία, μπροστά στην είσοδο του ανακτόρου. Η πλατεία αυτή σίγουρα χρησίμευε για θρησκευτικές τελετές (ταυρομαχίες). Οι θεατές παρακολουθούσαν τα διαδραματιζόμενα από τις θαβμίδες του θεάτρου. Και αυτό το ανάκτορο καταστράφηκε όπως το πρώτο, από το σεισμό που προκάλεσε την καθίζηση του νότιου τμήματος του λόφου επάνω στον οποίο βρισκόταν το ανάκτορο.

Στό χώρο, τις ανασκαφές διενεργεί η Ίταλική Αρχαιολογική Σχολή από το 1900. Πολλά από τα ευρήματα των ανασκαφών, κυρίως από τις πρώτες ανασκαφικές περιόδους βρίσκονται στο Μουσείο του Ήρακλειού. Πολλά επίσης φυλάγονται στις αποθήκες της ανασκαφής στη Φαιστό. Η πλούσια συλλογή ευρημάτων που χρονολογούνται από τους προϊστορικούς ως τους ελληνιστικούς χρόνους θα

έξιζε να έκτεθει σε ένα μουσείο σύγχρονο, ένα μουσείο όπως το έννοσούμε σήμερα ως χώρο έκθεσης και συνάμα χώρο παιδευτικό, όπου ο επισκέπτης δεν θα κοιτάζει μόνο τα έργα τέχνης του παρελθόντος, αλλά θα μπορεί να παρακολουθεί την ιστορία και τον πολιτισμό της περιοχής μέσα από αυτά.

Για τους λόγους αυτούς, ήδη από το 1976, ο τότε διευθυντής της Ίταλικής Αρχαιολογικής Σχολής, καθηγητής Doro Levi, είχε προτείνει στην Ελληνική κυβέρνηση τη δημιουργία ενός μουσείου που θα στεγάζε τα ευρήματα της Φαιστού, της Αγίας Τριάδας και άλλων περιοχών της Μεσαρά. Η τότε κυβέρνηση είχε δεχτεί την πρόταση (έξεδωσε και Νομοθετικό Διάταγμα με ημερομηνία 31.5.1977) και ο καθηγητής της Αρχιτεκτονικής και Πολεοδομίας στο Πανεπιστήμιο του Παλέρμο - Δρ. Β. Καμπιάνκα εκπόνησε το σχέδιο σύμφωνα με τις πιο σύγχρονες διεθνείς προδιαγραφές: προβλήματα οικιστικής ταξινόμησης, μελέτη του τοπίου, μουσειολογία και

2. Δεξιά ξεχωρίζει ο λόφος του Κυρίου Χριστού που πρέπει να ένταχθεί στο αρχαιολογικό τοπίο.

μουσειογραφία, επιστημονική ταξινόμηση, ασφάλεια, οικονομία διοίκησης, παιδευτικοί στόχοι κ.λπ.

Το θέμα ξεχάστηκε και τα εύρηματα της Μεσοαρά παραμένουν σε μικρό τους μέρος μόνο εκτεθειμένα στο Μουσείο Ήρακλείου ενώ ο χώρος των άνασκαφών της Φαιστού είναι πάντοτε αισθητικά άνεκμετάλλευτος.

Γι' αυτό η «Αρχαιολογία» θέλησε να «θυμώσει» το τόσο ωραίο και σωστό

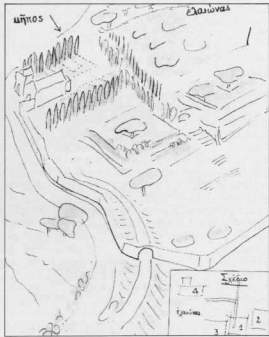
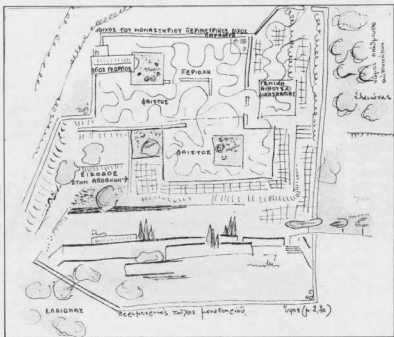
σχέδιο Έλληνο-Ιταλικής συνεργασίας που θά μπορούσε να προσδώσει — σύμφωνα με τις προτάσεις του Δρ. Cabianca — νέα διάσταση στο χώρο της Φαιστού.

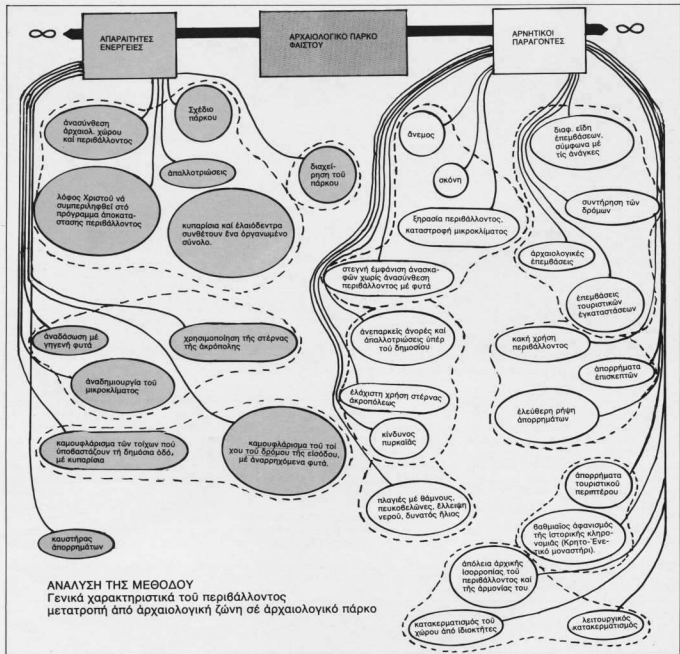
Έδω θά παραθέσουμε μονάχα μερικές ιδέες και σχέδια που βρίσκονται στο σημειωματάριο ταξιδιού του καθηγητή Καμπιάνκα.

Ή διαμόρφωση ενός «πάρκου» γύρω από τον κεντρικό χώρο των άνασκαφών είναι λύση για πολλά και ποικίλα

προβλήματα: Στην περιοχή έρχεται νερό και φυτεύονται δέντρα με αποτέλεσμα να αλλάξει το μικροκλίμα. Ή σκόνη του καλοκαιριού λιγοστεύει, μειώνονται οι πιθανότητες πυρκαϊάς και ο χώρος αποβαίνει φιλόξενος και ευχάριστος για τους επισκέπτες. Και πάνω απ' όλα, επέρχεται ισορροπία της υγρασίας (σήμερα ενώ το χειμώνα υπάρχει μία σχετική υγρασία, το καλοκαίρι το κλίμα είναι πολύ ξηρό). Ή δενδροφύτευση θά σταθεροποιή-

Φαιστός. Πρόταση 1: Ο τοίχος του μοναστηριού, συνεχής και χωρίς ανοίγματα περιβάλλει την εκκλησία και το μουσείο (που έχει αιθριο με φυτά). Πρόταση 2: Το μουσείο βρίσκεται στα ριζά του λόφου του Αγ. Γεωργίου. Έχουμε συνδυασμό κτισμάτων και φυτών (Σχέδιο: 1. αίθουσα διδασκαλίας, 2. αρχαιολογικός χώρος, 3. Αγ. Τριάδα, 4. Αγ. Γεώργιος.

4. Σχεδιάγραμμα στο οποίο αναλύεται το πρόγραμμα που πρέπει να εφαρμοστεί για την συνθετική λειτουργία περιβάλλοντος-μουσείου.

σε κάποιο ποσοστό υγρασίας τους καλοκαιρινούς μήνες έτσι ώστε τα αρχαιολογικά μνημεία να μην υποφέρουν από τις μεταπτώσεις της υγρασίας.

Μορφολογική και πολεοδομική αρμονία του χώρου: είναι γνωστό ότι οι αρχαίοι οικισμοί ιδρύονταν πάντοτε σύμφωνα με ορισμένους κανόνες που επέβαλλε η κοινωνικο-πολιτική κατάσταση της εποχής: όχυρά, παραλιακές πόλεις, ανοχύρωτοι οικισμοί κ.λ.π.

Στη Φαιστό ο έπισκεπτης δεν μπορεί να διακρίνει το τοπίο γύρω από την αρχαία πόλη, δεν μπορεί να δει τι προσέφερε ο χώρος — εύχρημα φυσικής αποχέτευσης, εύκολα έφοδιασμού σε νερό, άμυντική τοποθεσία,

γόνιμες περιοχές πολύ κοντά στον οικισμό. Ο έπισκεπτης δεν μπορεί πιά να διακρίνει τη σημασία που είχαν οι δύο άκροπόλεις που δεσπούν στην πεδιάδα (εικ. 2).

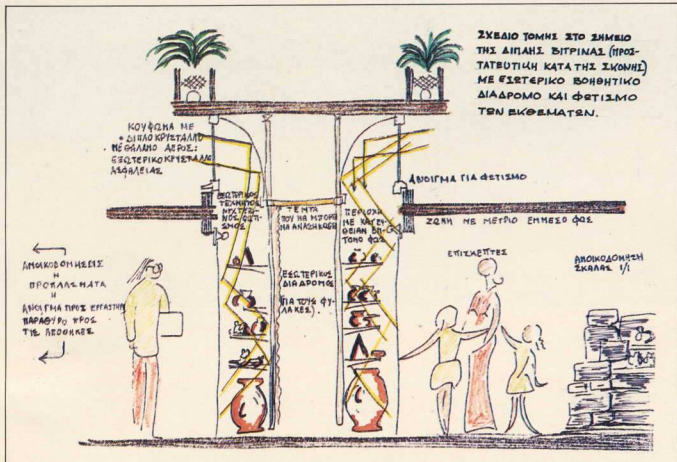
Γι' αυτό η απόλλωτριώση του Λόφου του Χριστού και η δεινδροφύτευση των δύο άκροπόλεων και της γύρω περιοχής με δέντρα γηγεννή που δύσκολα πιάνουν φωτιά (κυπαρίσια, τούγκες, έλαιόδεντρα και χαρουπιές) θα βοηθούσε στην αποκατάσταση του τοπίου.

Μέσα σ' αυτόν το χώρο μπορεί να χτιστεί το μουσείο, μετά από ανασύνθεση, με τη βοήθεια φυτών, της έπιπεδομετρικής διάταξης των χώρων του Ένετικού μοναστηριού, από το οποίο μόνο το έκκλησάκι του Άγ. Γεωργίου

παρμένει. Έξ' άλλου, ο χώρος στάθμευσης των αυτοκινήτων, που τώρα μοιάζει με τέρμα άδικτων λεωφορείων, πρέπει να δεινδροφυτευτεί (κεντρικό πεζοδρόμιο) με φίκους, σκερά δέντρα που δεν χρειάζονται φροντίδα και θα παρέχουν ίσιο στά αυτοκίνητα των έπισκεπτών.

Η συρροή τουριστών κατά τους καλοκαιρινούς μήνες καθιστά απαραίτητη και την έγκατάσταση ενός καυστήρα μικρών διαστάσεων ο οποίος θα απέλευθερώσει το χώρο από τα απορρίμματα που τον κατακλύζουν.

Η αποκατάσταση του τοπίου είναι απαραίτητη γιατί, «η συγκέντρωση των ανασκαφών στο μέρος που έχει τη μεγαλύτερη σημασία, έμποδίζει την κατανόηση του σχήματος της αρ-

5. Σκίτσο που απεικονίζει τον τρόπο λειτουργίας του μουσείου.

χαίας πόλης: έτσι ο επισκέπτης παραμένει με την εντύπωση πως δεν υπήρχε παρά το παλάτι. Καλό θα ήταν, στάθια της αρχαίας πόλης να φυτευτούν κυπαρίσια ώστε όποιος βλέπει το χώρο να ξεχωρίζει το σχέδιό της χάρη σε φυσικά στοιχεία (φυτά).

Τό Μουσείο: Δύο προτάσεις.

Εναρμονισμός του κτιρίου με το περιβάλλον. Εδώ το ίδιο το τοπίο επιβάλλει την αρχιτεκτονική που πρέπει να υιοθετηθεί. Αρχιτεκτονική ταρτασική που δεν είναι άλλη από αυτήν που εφαρμόστηκε στο παλάτι της Φαιστού. Οι προτάσεις δίνονται εδώ με τη μορφή δύο σχεδίων (εικ. 3).

Λειτουργικότητα μορφής: Κέντρο του μουσείου θα είναι μία «αίθουσα διδασκαλίας» από την οποία θα ξεκινούν και στην οποία θα καταλήγουν διάφοροι διάδρομοι. Στόχος αυτής της κεντρικής αίθουσας είναι να λειτουργήσει το μουσείο σαν μορφωτικό κέντρο, θέτοντας στη διάθεση των εκπαιδτών (σχολεία, ομάδες κλπ.) ιστορικο-χρονολογικά διαγράμματα, φωτογραφίες συγκριτικού υλικού. (εικ. 4).

Κατασκευή και φωτισμός: Προκειμένου να παρουσιάζονται τα εκθέματα στις πραγματικές καλλιτεχνικές και τις χρηστικές τους διαστάσεις και να εκμηδενίζεται ο χώρος (κτίριο), οι ζώ-

νες κυκλοφορίας πρέπει να έχουν κρυφό φωτισμό και μόνο τα ευρήματα να τονίζονται. Τα κρύσταλλα πρέπει να είναι κάθεται έτσι ώστε να εξουδετερώνεται το φαινόμενο της αντανάκλασης. Καλό είναι να εκλείψουν οι βιτρίνες και να υιοθετηθούν χώροι συνεχείς που προστατεύονται από κρύσταλλα άβραυστα τα οποία καθιστούν περιττά τα κυκλιδώματα και προστατεύουν από τη σκόνη.

Η πηγή του ορατού φωτός δεν θα είναι θεατή από τους επισκέπτες και τα αντικείμενα θα φωτίζονται χάρη στην αντανάκλαση του φωτός.

Η έκθεση: Είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε ο επισκέπτης να περνά πρώτα από ένα παιδευτικό-πληροφοριακό τμήμα (πίνακες, φωτογραφίες, μακέτες), στη συνέχεια να βλέπει την κεραμική και τα μικρά αντικείμενα και τέλος να περνά στο χώρο έκθεσης αντικειμένων που δεν χρειάζονται προστατευτικά κρύσταλλα. Με τον τρόπο αυτό υπάρχει μία λογική συνέχεια ιστορική και καλλιτεχνική. Χρήσιμο, για το διδακτικό χαρακτήρα του μουσείου, είναι να υπάρχουν παράθυρα προς τα εργαστήρια. Έτσι οι επισκέπτες θα συνειδητοποιούν την ύποδημη που απαιτεί ένα μουσείο: εργαστήρια συντήρησης, αναστηλωτικές εργασίες κ.ά.

Για το φωτισμό και τη δημιουργία

γενικότερα μιάς αίσθησης άνεσης, σαστό είναι να υπάρχουν αίθρια. Οι εξωτερικές αυτές αυλές δεν θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια του μουσείου αφού βρίσκονται μέσα στην κλειστή περίμετρο του κτιρίου. (εικ. 5).

Proposals for a Modern Museum in Phaestos

This article summarizes the views of Dr. Cabianca, Professor of Architecture at the Palermo University, who was asked by the Italian School of Archaeology (excavating in Crete since 1900) to establish plans for the construction of a modern museum at Phaestos and for the organization of the environment. According to Dr. Cabianca's proposals, apart from the museum — which should include an "educational" central hall — the site should be planted so as to regain its previous aspect and serve as a conditioner for the monuments, by supplying moisture during summer. This plan, proposed in 1976, was accepted by the Greek government. Unfortunately nothing has been materialized therefore, for this reason ARCHAIOLOGIA brings forth this excellent plan offered by the Italian School of Archaeology.